

חדש רחמים זה היינו בתשובה "ומל"ה את לבבך ואת לבב זרעך", תורה "והאלקים אנה לידו ושמתי לך מקום" עבודה "אני לדודי ודודי לי" וגמילות חסדים "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

ועל פי פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר הארת כל המועדים מאירה בכל יום הנה יומשך זה ג"כ על כל השנה כולה שבדרך ממילא תהיה שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

המברך ומתברך בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

כח. התכתבות בין הרבי הוטנר בענין מבצע תפלין

באייר תשכ"ז הכריז כ"ק אדמו"ר זי"ע על "מבצע תפלין", בקשר עם מלחמת ששת הימים, ובפרט אחרי הנסים והנצחון.

במשך שלהי הקיץ קיבל הרבי שאלות קושיות וטענות שונות נגד המבצע. בהתוועדות שבת בראשית תשכ"ח, הרחיב הרבי בביאור פרטי המבצע והשיב לשאלות וטענות שקיבל. השיחה הוגהה ונדפסה אז בקונטרס בפני עצמו (חזרה ונדפסה בלקוטי שיחות ח"ו ע' 271 ואילך), המתחלת: "בהיות שהגיעו אלי כמה שאלות ו"טענות" בנוגע להתעוררות דמבצע תפלין, ובהיות אשר טענות אלו יכולים לפעול ח"ו חלישות באלו העוסקים בזה, לכן אף שאין דרכי להכנס בויכוחים, הנני בזה להשיב על השאלות".

עם פרסום השיחה הזאת, הגיע עותק לידי הרב הגאון רבי יצחק הוטנר ראש ישיבת רבנו

חיים ברלין, ובעל ה"פחד יצחק".

אחרי שהרב הוטנר עבר על הקונטרס, פנה במכתב אל הרבי, בו כותב את הנראה לו, שבהכרח להודיע לאנשים שמניחים אתם תפלין, שבתוך הבתים של התפלין נמצאות פרשיות (מכתב א דלקמן).

באותה שעה התקיים כנס שנתי של חברי הנהלת אגודת ישראל, שבהמשכה דיבר אחת הנואמים נגד הרבי ותנועת ליובאוויטש, וקשר זאת עם יצחק אבינו, שאהב את עשו כי ציד בפיו.

הרבי הגיב לדברים האלו בהתוועדות ש"פ תולדות תשכ"ח (שיחות קודש ע' 179 ואילך) ושל אחריו.

כשנודע הדבר לרב הוטנר, כתב שוב אל הרבי בהתנצלות, והודיע כי הוא לא השתתף באותו כנס, והוסיף לבקש שלא יחשוד בו הרבי, שמה שהוא כתב במכתבו הראשון הוא כעין המשך לביקורת הנ"ל נגד הרבי ותנועת ליובאוויטש (מכתב ב' דלקמן).

ושוב כתב, שאם יש הקפדה על מכתב א הנ"ל, מבקש להודיע לו מהי ההקפדה (מכתב ג' דלקמן).

הרבי השיב לו באריכות על מכתבו הראשון הנ"ל, שאין בזה ובכיו"ב כל חשש, לומר שאלו שאין יודעים אודות הפרשיות שבתוך הבתים לא יצאו ידי חובת מצות תפלין (מכתב ד דלקמן). את המענה הזה כתב הרבי בכתי"ק – על גבי גוף מכתבו של הרב הוטנר, ואח"כ נמסר למזכירות להעתיקו במכונת כתיבה, ושוב חזר והגירו הרבי בכתי"ק.

הרב הוטנר חזר וכתב בזה בשנית, לחזק את דבריו (מכתב ה), והרבי השיב לו בשנית שאין כל חשש בזה (מכתב ו), ואילו הרב הוטנר חזר שוב וביאר דעתו בזה (מכתב ז).

במשך השנים הרבה הרב הוטנר להתכתב עם הרבי בדברי הלכה, חסידות וקבלה. וכן הגיע איזה פעמים ליחידות, בו שוחחו בארוכה בעל פה.

חלק ממכתבי הרבי אליו נדפסו בסדרת אגרות קודש (ח"ז) אגרות א'תתסח. א'תתקיט. ב'נה. ב'עז. ח"ב אגרות ג'תתלג. ד'קטו. ח"ד אגרות ד'תתקכה. ח"ח אגרות ו'תתקלב. חכ"ה אגרות ט'שצד. חכ"ו אגרות ט'תתקעו).

א

ב"ה אור ליום ב' פ' וישב תשכ"ח

הוד כבוד אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א!

בקשר עם פרסום המאמר על אודות זיכוי הרבים במצות תפילין²⁵⁷, הנני מוצא לנכון להציע בזה את הדיון דלהלן.

הנה היא לפנינו דעת רבותינו הראשונים, הפוסקים כי אפילו אם נימא מצות אין צריכות כונה²⁵⁸, והנטל אתרוג מבלי כונה יצא²⁵⁹, מ"מ אם נטל אתרוג וכסבור שהוא תפוח, שלא יצא משום דבכה"ג אין כאן חסרון כונה, אלא שיש כאן תורת מתעסק²⁶⁰ (ולא עוד אלא שהציור להך דינא בדבריו של הרא"ה²⁶¹ הוא באוכל מצה מבלי כונה דיצא, מ"מ אם לא ידע שהלילה הזה הוא ליל ט"ו בניסן, הוה מתעסק), ופשוט דהוא הדין אם מניח תפילין וכסבור שהניח על ראשו חפץ אחר אינו יוצא במצות תפילין כל עיקר. ומכיון שמצות תפילין היא בתים ופרשיות, הרי המניח תפילין כשרים, וכסבור שהבתים הם ריקים ואין בהם פרשיות, הוה מתעסק גמור אצל תפילין, דהרי הפרשיות מונחות על ראשו דרך מתעסק. וזה ברור לדינא.

והנה ידוע לי מן הנסיון שריבוי גדול מאלה ה"תינוקות שנשבו", שהניחו תפילין ע"י השתדלותם של המתנדבים, לא היה להם שום מושג שאיזה דבר מונח בפנים הבתים הללו.

ממילא לפי הנראה היה רצוי מאוד להורות למתנדבים, שיודיעו לכל אחד הנענה לבקשתם שבפנים הבתים הללו מונחות פרשיות של תורה. וכמדומני שדי בזה (מובן מאליו שמה שהמשתדל אומר להמניח, שתפילין הללו **כשרים** הם, אין זה מועיל כלל לענין דקיימין ביה).

בצפיה לזיכוי הרבים,

יצחק הוטנר

ב

ב"ה יום א' ויחי תשכ"ח

הוד כבוד אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א

שלשם ביום עש"ק שמעתי מפיו של הרב ר' זלמן גורארי"י, על אודות הדברים והדבורים שנתהוו מה"קאנווענשאן" ותוצאותיה²⁶². בשמעי את כל זה נתעורר חשש בלבי, פן ואולי תעלה חלילה מחשבה, כי מכתבי האחרון משתייך באיזה אופן להנ"ל. באתי בזה, אפוא, להודיע כי אין דרכי להשתתף בקאנווענשאן, ומעולם לא הייתי בשום קאנווענשאן, ואף זו האחרונה בכלל, וכל הספור הנ"ל היה בהעלם דבר ממני.

מכתבי משתייך אך ורק להמאמר שנדפס בענין זה. מכתבי הוא פרטי ואישי בהחלט. ואם אמנם נכון הדבר כי למרות רצוני ומחשבתי נהפך המכתב לגורם של צעה, הנני בזה מבקש סליחה מעומקא דליבאי. ואני מצטער מאד על שיצא מכשל מתחת ידי, ואני מתחרט על כתיבת המכתב, אע"פ שתוכן המכתב הוא דברי תורה ממש, המופקעים מכל חשבונות וחשובים, וממילא לא ניתנו לחרטה.

בצפי' להתברר,

יצחק בן חנה

257 **המאמר ... תפילין:** משיחת שבת בראשית תשכ"ח, שנדפסה אז בקונטרס בפני עצמו, וחזרה ונדפסה בלקוטי שיחות ח"ו ע' 271 ואילך.

258 **אם נימא מצות אין צריכות כונה:** מתלוקת הפוסקים בזה נתבארה בשו"ע ד"ס ס"ה, ושי"נ.

259 **והנטל אתרוג מבלי כונה יצא:** ראה ס"י תרנא ט"ז ס"ק ה' ומ"א ס"ק יב. שו"ע ד"ס ס"ה תעה סכ"ח.

260 **תורת מתעסק:** ראה שו"ע ד"ס שם ושם, שמוכר מתלוקת הנ"ל לענין מתעסק.

261 **הרא"ה:** הובא בר"ן ר"ה פ"ג (ז, ב) ד"ה גרסין: אבל כסבור חול הוא ואכל מצה או כסבור לאכול בשר ואכל מצה ודאי לא יצא. הובא בשו"ע ד"ס ס"ה תעה סכ"א.

262 **מה"קאנווענשאן" ותוצאותיה:** הדיבורים שם אודות ליובאוויטש. ראה שיחת ש"פ תולדות, והתוועדות שלאחריו, תשכ"ח.

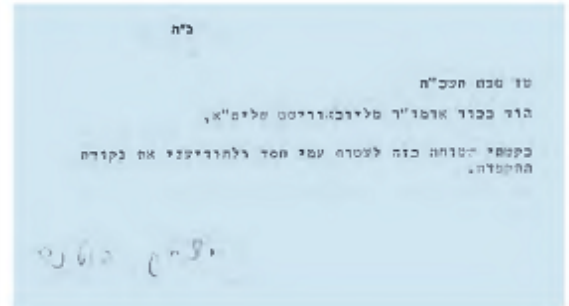
ג

ב"ה ט"ז טבת תשכ"ח

הוד כבוד אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א

בקשתי שטוחה בזה לעשות עמי חסד ולהודיעני את נקודת ההקפדה.

יצחק הוטנר

ד

ב"ה, ועש"ק יח טבת, ה'תשכ"ח

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הור"ח אי"א נ"ר עוסק בצ"צ כו'

מו"ה יצחק שי'

שלום וברכה!

כיון שז"ע שמעתי מהרה"ח כו' הרחמ"א שי' חדקוב שנ"ל שלא נתקבל (בטוב, עכ"פ) ביאורי (שמפני הטרדות כו' נתעכב מכתבי*, ותו לא), הרי השתדלתי לסלק הנ"ל כפי האפשרי ולכתוב את הנ"ל במש"כ כת"ר במכתבו הא'. ותוכנו:

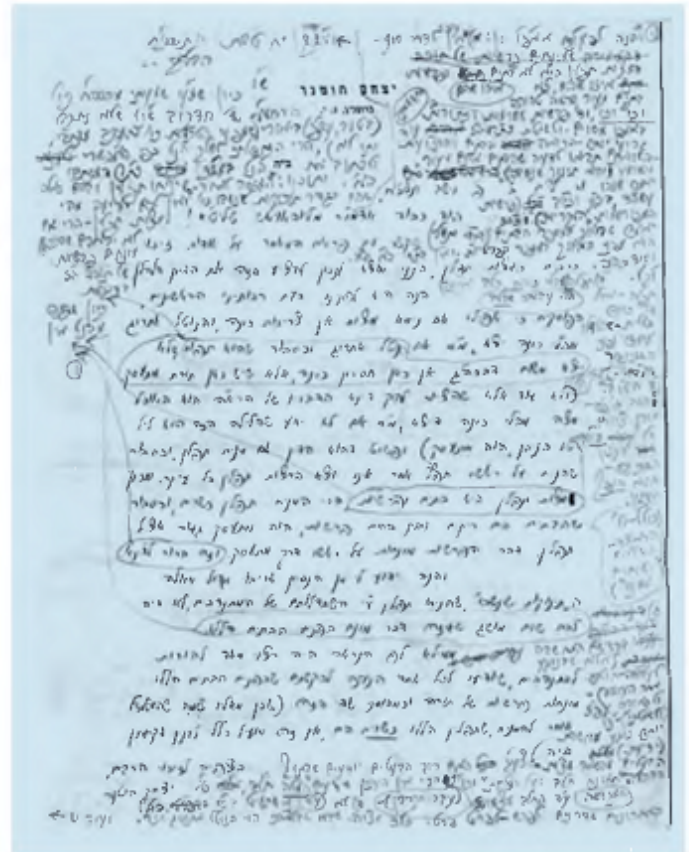
המזכה לאחרים שייניחו תפלין ובהם כאלה שהם בגדר תינוקות שושבו כו' ואין להם ידיעה מהי מצות תפלין – הרי אם לא יבאדם שבהבתיים מונחים פרישיות של תורה ה"ז בדוגמת הנוטל אתרוג וכסבור שהוא תפות, שלא יצא משום דבכה"ג אין כאן חסרון כונה, אלא שיש כאן תורת מתעסק. כיון שכמה מהנ"ל אין להם שום מושג שאיזה דבר מונח בפניהם הבתים הללו, ומצות תפלין היא בתים ופרשיות, וזה ברור לדינא.

והנה לפענ"ד אאפ"ל כן:

(א) עפ"ז אין לדבר סוף – דמצות תפלין היא לא בתים איזו שהם ופרשיות איזו שהם, כ"א בתים מעור בהמה טהורה וכו' וכו', וד' פרישיות מסוימות וכתובות באופן מסוים. ולשיטת כת"ר וחששוני ה"ז עוד גרוע יותר – הרואה בתים והרצועות – השוואתם תביאו לדעה שהבתים אינם מעור והשומע (והוא תינוק שנשבה) "פרשיות"

סתם יאמר שזהו עשה"ד, בראשית וכו' ע"ד ברה"ע וכו"ב (פרשיות המפורסמות "העקירות"). וכי"כ יאמר²⁶³ שהחלוק במספר הבתים (דתש"י ותש"ר) הוא מפני החילוק במספר הפרשיות, ואין בתש"י כ"א פ"א. ועוד כהנה. וק"ל.

(ב) תפלה ה"ה עבודה **שבבל** ובלי מונת הלב אינה תפלה – אבל ד' מונת כללית – שכאילו עומד לפני השכינה (רמב"ם הל' תפלה פ"ד הט"ו). ובזה גופא – מובן ציורם של כו"כ (כולל –

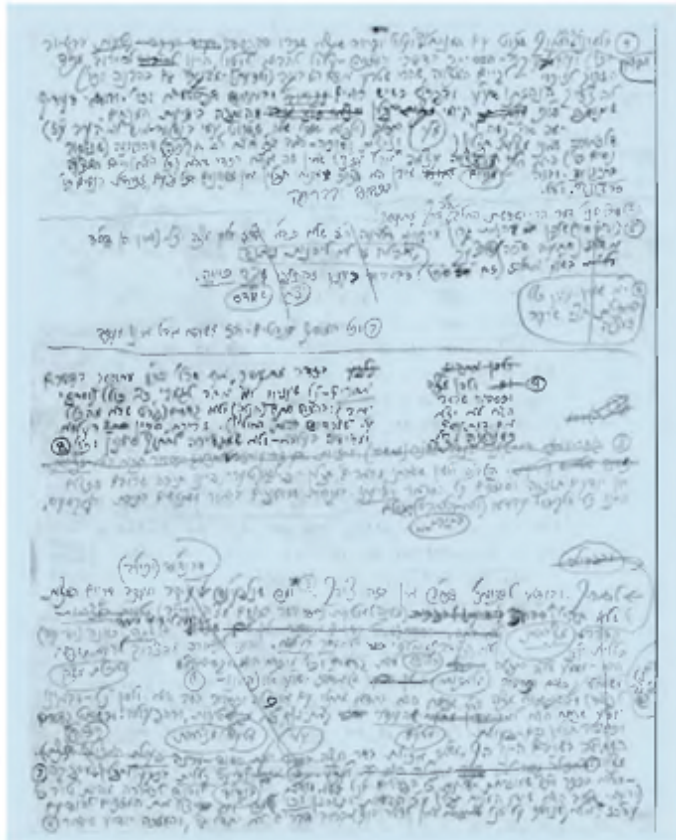
²⁶³ (והרי דינא הוא שמענה למעשה קודם (שו"ע י"ד סרמ"ו סי"ד²⁶⁴), (ובמילא – טרדא הקשורה בזה). אלא שעתה נתוסף הענין דוהייתם נקיים גו' (שקלים פ"ג מ"ב²⁶⁵).

²⁶⁴ אוצ"ל: וכמו"כ יאמה אז: וכי"כ יאמר.

²⁶⁵ סרמ"ו סי"ד: שנים ששאלו אחד שאל כענין ואחד שאל כענין נזקקים לכענין, מעשה ושאינו מעשה נזקקים למעשה.

²⁶⁶ פ"ג מ"ב: אין התורם נכנס לא בסרגוד חמות ... שנאמר והייתם נקיים מזה ומישראל.

כלי הראב"ד²⁶⁶ – "גדולים וטובים ממנו" בענין השכינה – שהוא היסוד הענין.

ג) בקדשים המחשבה עיקר (אלא שבנוגע לעבודה – הולכת אחר העובד (זכאים מז, א'²⁶⁷)) – ולכאורה ע"ז (ולשיטתו) – צ"ל יותר נוגע מחשבת (ידעת) הבעלים מבשרא מצות וצע"ג האם רוב הבעלים יודעים שב"תוך הבהמה" שמקדשה מונח "חלב גו' על הכליות" וכו' (עיקר הקרבן) – שהרי אין הענין שידע ע"ד המלה חלב כו', כ"א ע"ד החלב עצמו, ובלישנו' דמר הרי הקדשת החלב ה"ה "דרך מתעסק".

ד) לא אשתמיט בכ"מ, מלל האחרונים שדרכם לפרש – לפרט פרטי כ"כ מצות, שבלאה"כ הוי כנוטל אתרוג וכו'.

ועוד יש להאריך. ובודאי לדמותו' אין בזה צורך.

ה) בכ"מ ולשון שראיתי "מבארים" תפלין – פילאקטערי, היינו תיבה שרובם ככולם אין יודעים תוכנה וסומכים על המבאר וידיעתו. במקומות שמוסיפים ביאור – משתמשים בתיבת באקסס, היינו כלי דלקיבול עבודה (ולא – בתיבת "בלאקס").

ולכן נ"ל שבנדו"ד ידיעה כללית בנוגע לתפלין (וכו"ב) מספיקה, וכל המוסיף בפרטים – ה"ז משוכח אבל אינו מעכב – מדלא הוזכר בכ"מ שמוכרחת ידיעת כל הפרטים הנ"ל בס"א ועד"ו.

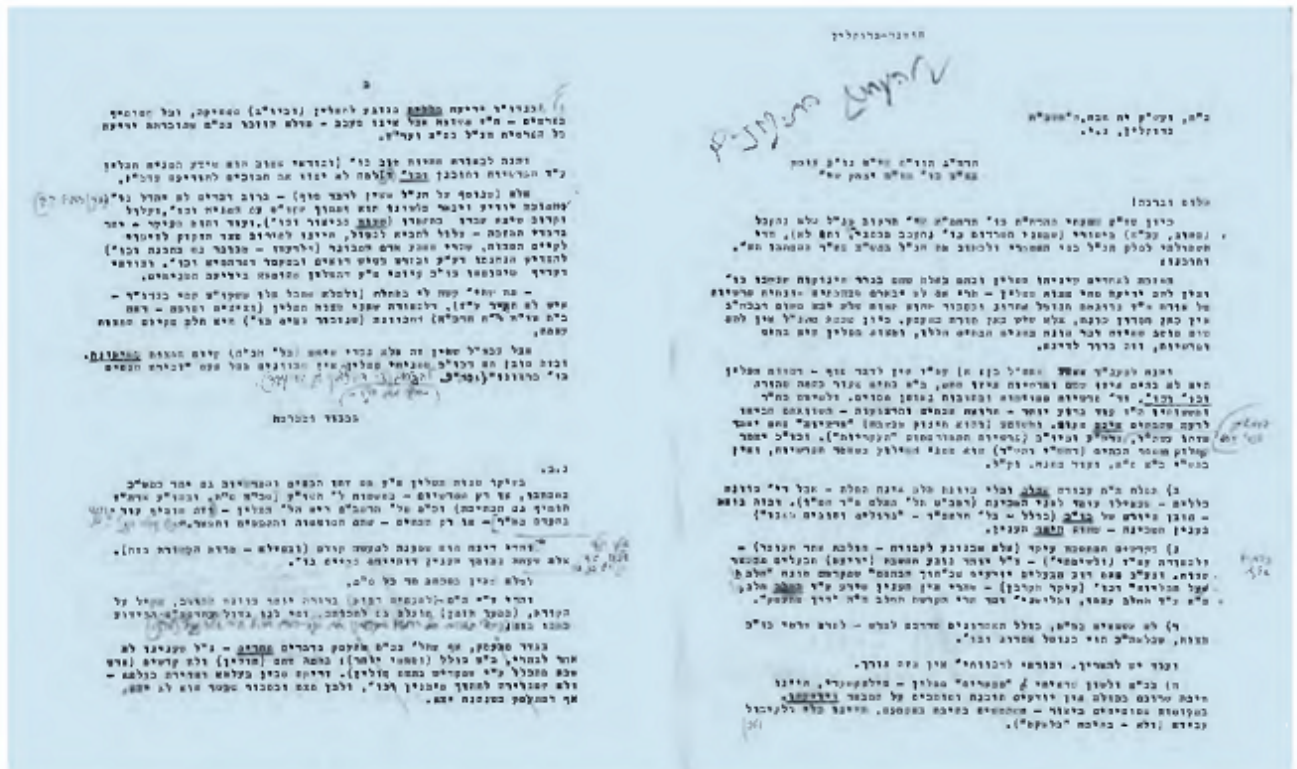
והנה לכאורה מהיות טוב כו' (ובודאי שטוב הוא שידע המניח תפלין ע"ד הפרשיות ותוכנן וכו') ולמה לא יצו את המזכים להודיעם עדכ"ו.

אלא (שנוסף על הנ"ל שאין לדבר סוף) – ברוב דברים לא יחדל²⁶⁸ גו' (מעין זכאים ב, ב'²⁶⁹), שהמזכה יודיע ויבאר בלשונו הוא ומתוך שקו"ט עם המניח וכו', ועלול וקרוב שיצא שכרו בהפסדו (טעות בביאור וכו'). ועוד והוא העיקר – יתר בדברי המזכה – עלול להביא לנטול, היינו לסירוב מצד הזקוק לזיכוי לקיים המצוה, שהרי מטבע אדם המבוגר (ולדעתו – מבוגר גם בהבנה וכו') להצדיק הנהגתו דע"ע ובפרט כשיש רואים ובמעמד דפרהסיא וכו'. ובודאי דעדיף שיתוספו כו"כ קיומי מ"ע דתפלין מהוספה בידיעת המניחים.

– מה שהי' קשה לי בתחלה (ולפלא שמכל אלו ששקו"ט עמי בנדו"ד – איש לא הזכיר ע"ז), דלכאורה שאני מצות תפלין²⁷⁰ (וציצית²⁷¹ וסוכה²⁷² – ראה ב"ח או"ח ר"ס תרכ"ה²⁷³) דהכוונה (שנזכר נסים וכו') היא חלק מקיום המצוה עצמה,

אבל עכצ"ל שאין זה אלא בכדי שיהא (כל"ה) קיום המצוה כתיקונה. ובזה מובן הא דס"כ ממניחי תפלין אין מסווגים בכל פעם "זכירת הנסים כו' כרצונו" (משא"כ להפרמ"ג – סכ"ה א"א סק"ו²⁷⁴ – צ"ל דיוצאין רק בדיעבד).

266 בלשון הראב"ד: הל' תשובה פ"ג ה"ז (על מ"ש הרמב"ם: האומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל תמונה ... הוא מין); ולמה קרא לזה מין, וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזה המחשבה, לפי מה שהם ראו במקראות, ויותר ממה שראו בדברי האגדות המושבשות את הדעות.
267 זכאים מז, א' מעין למתעסק בקדשים שהוא פסול ... שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד.
268 ברוב ... יחדלו משלי י"ט.
269 ב, ב' לשם ששה דברים הוצח נזבח ... א"ר יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו כשר שתנאי ב"ד הוא, אתנו ב"ד דלא לימא לשמו, דילמא אתי למיכר שלא לשמו.
270 מצות תפלין: שו"ע ס"ח כה ס"ה: יכין בהנחתם שצונו הקב"ה להניח כו'.
271 וציצית: שו"ע ס"ח ס"ח: יכין בהתעטפו שצונו הקב"ה כו'.
272 וסוכה: ראה שו"ע ס"ח תרכה: צריך כל אדם לכוין בשיבתו בסוכה שיושב בה כדי לקיים כו'.
273 ב"ח או"ח ר"ס תרכ"ה: לא קיים המצוה כתיקונה אם לא ידע כוונת המצוה הסוכה כפי פשטה, ולכן ביאר לפי הפשט דעיקר הכוונה בשיבת הסוכה שיוכר יציאת מצרים, וזה הטעם בעצמו לרבינו ז"ל במ"ש בהל' ציצית בסימן ח' יכין בהתעטפו שצונו המקום וכו', וכן הל' תפלין בס"כ כ"ה כתב ויכין בהנחתם שצונו המקום להניח כדי כו'.
274 להפרמ"ג – סכ"ה א"א סק"ה: ומיהו אם לא כיון רק לשם מצוה בלבד יצא בדיעבד.

בכבוד ובברכה.

נ.ב.

בעיקר מצות תפלין צ"ע אם זהו הבתים והפרשיות גם יחד כמש"כ במכתבו, או רק הפרשיות – כפשטות ל' השו"ע (סכ"ה ס"ח). ובשו"ע אדה"ז הוסיף גם הכתיבה²⁷⁵ וכ"מ מל' הרמב"ם ריש הל' תפלין²⁷⁶ – [זהו מוסיף עוד תוקף בהערת כתר] – או רק הבתים – שהם הטוטפות והתכשיות והפאר, דאמור קרא בפי'.

לפלא שאין במכתב מר כל מ"מ,

והרי ע"י מ"מ – (לפעמים רבות) ברורה יותר כוונת הכותב, מקיל על הקורא, (במשך הזמן) תועלת גם להכותב, ומי לנו גדול כהרמב"ם וכידוע כתבו בזה²⁷⁷ (קובץ תשובות הרמב"ם ואגרותיו ח"א סק"מ הובא בסו"ס היד שולזינגר (לוצק)²⁷⁸.

ה

ב"ה יום ה' וארא תשכ"ח

הוד כבוד אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א

פתח דברי יאיר בהכרת טובה והבעת תודה על המכתב ועל דבריו. והנני רואה חובה לעצמי

275 ובשו"ע אדה"ז הוסיף גם הכתיבה: סי' כה סי"א: יכוין בהגת התפלין שצונו הקב"ה לכתוב ד' פרשיות אלו... ולהניחן.

276 הרמב"ם ריש הל' תפלין: ארבע פרשיות אלו כו' ומתפין אותן בעור ונקראין תפלין.

277 כתבו בזה: ז"ל שם: תמיד אני בצער מזה שיבא השואל וישאל היכן נאמרו דברים אלו, פעמים אני אומר לו מיד במקום פלוני ופעמים לא, וחייך לא אזור מקומן עד שנתפש אחריהן, ועל זה אני מצטער הרבה, שאני אומר הרי אני המחבר ויתעלם ממני מקום דבר זה, מה יעשו שאר בני אדם.

278 שולזינגר (לוצק): ברמב"ם הוצאת שולזינגר [נ.ב. תש"ז], נוסף בסוף החלק האחרון קונטרס שנערך ע"י ה"ר משה לוצק, פרקים מספר מושג תורה שנכתבו בעצם כ"ק של הרמב"ם, ובהמשך להם ב' אחרית דבר, בפרק השני שם מביא תשובה הנ"ל של הרמב"ם.

להבהיר נקודה אחת. יודע אני היטב, כי מצויה היא מערכה של סבות אשר בידה לגרום איחור מענה על מכתבי הראשון. ומעולם לא היה עולה על דעתי, כי ישנו איזו נימוק מיוחד לאיחור זה, מלבד הטרדות והטרחות וצרכי השעה של מצוה עוברת. ורק במגע לאיחור התשובה על מכתבי השני הוא שעלה בדעתי החשש הנזכר במכתבי השלישי, מפני שתוכן מכתבי השני היה בקשת סליחה, וכל בקשת סליחה כוללת בתוכה את הבקשה המצטרפת: "השמיעני סלחתי", ומניעת ההשמעה של התיבה האחת הזו, בודאי שהיא יוצרת חשש שיד הקפדה באמצע, השוללת את גוף הסליחה, ולכל הפחות את השמעת הסליחה.

רחוק אני מאד מלאמר "קבלו דעתי". והנני מוסר מודעה בזה שאין כוונתי כלל להטריח ולהטריד בכתיבת מענה על מכתבי הנוכחי, ובשום אופן אינני רוצה להכביד חלילה אף בכל-שהוא, ואני מוכן לא להיות נענה על דברי הפעם. אלא שמכל מקום אין ברצוני לעבור על "אם לא יגיד", ורק מתוך כך הנני בא בזה בדיון על דברי הוד כבודו שליט"א.

וזה לשון הוד כבודו שליט"א: "על פי זה אין לדבר סוף, כי מצות תפילין היא לא בתים איזה שהם ופרשיות איזה שהם, כי אם בתים מעור בהמה טהורה וכו' וכו'", עד כאן דברי הוד כבודו שליט"א. הנה לפי הטענה הזו של אין לדבר סוף, נפל פיתא בבירא, ואזיל ליה דין השו"ע שנפסק בסתמא או"ח סי' תע"ה שאם לא ידע שהוא אוכל מצה וכסבור שאוכל מאכל אחר לא יצא, והרי גם כאן אין לדבר סוף, דמצות מצה איננה מצה איזה שהיא, אלא שצריך להיות מצה שמורה, וראויה לשבעה, ומשל תבואה מתוקנה וכו' וכו'. וע"כ שיש לדבר סוף, והסוף הוא דאם הידיעה על עצם המציאות של החפצא דמצוה נעדרת ממנו, הרי זה מתעסק ולא יצא. והפרשיות דתפילין הם גוף החפצא דמצות תפילין, לא פחות מאשר הכזית מצה הוא גוף החפצא דמצות מצה.

תמיהני שהוד כבודו שליט"א, קורא להטענה שלי בשם חששא. הנה ההבדל בין עיקר הדין לחששא, ידוע היטב, ואינני חשוד כלל לגבב חששות בנידון דידן. כל מה שאמרתיו הוא מעיקר הדין ממש. ולפי דעתי אם חסירה הידיעה במציאותן של הפרשיות, הרי זו ברכה לבטלה. בכל אופן, או שאני צודק בדעתי, או שאיני צודק, אבל לא על חששא תסוב אמרתי.

כמדומני שאם היה למשל הדין, שהפרשיות צריכות להיות מונחות על יד הבתים ולא בתוכם, כי אז היה הדבר גלוי שזה דומה למי שמחזיק בידו לולב ואתרוג, ורק מציאותן של הלולב בידו ידועה היא לו, ואין לו שום ידיעה שגם האתרוג הוא בידו, שבזה לית דין ולית דאין כאן קיום המצוה כלל, וכמו כן היה גלוי הדין, שאם הפרשיות היו צריכות להיות על יד הבתים, והוא לא יודע על שהפרשיות מונחות לו על ראשו, הלא היה פשוט שאין כאן קיום המצוה כלל. ואם כן, אינני מבין למה ישנתה הדין על ידי כך שמצות הפרשיות היא להיות **בתוך** הבתים. אתמהא!

אינני מבין דברי הוד כבודו שליט"א שכתב בזה הלשון: "בנידון דידן ידיעה כללית בנוגע לתפילין מספיקה, וכל המוסיף בפרטים הרי זה משובח".

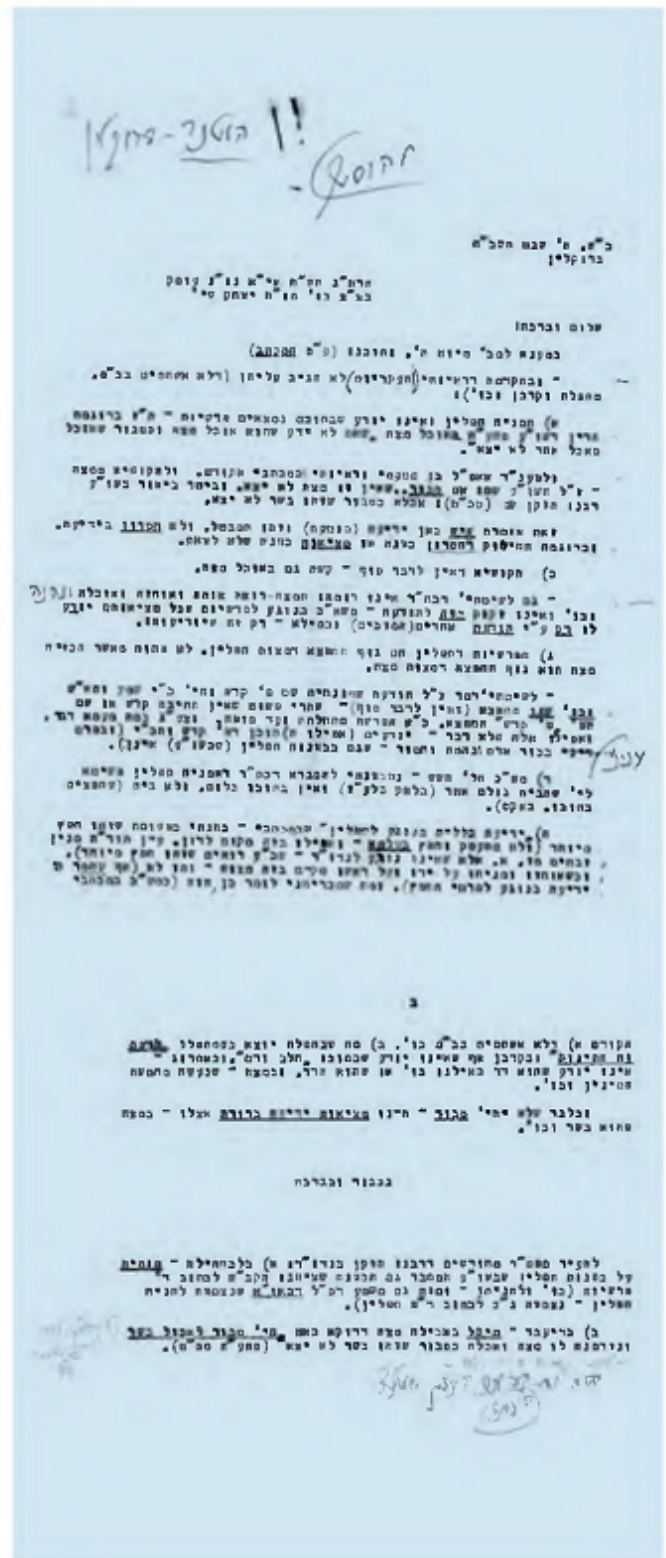
והלא על מדוכה זו אנו יושבים. שהרי לפי דעתי, אם אין כאן ידיעה על מציאותן של הפרשיות אין כאן ידיעה כללית בנוגע לתפילין, אלא שאדברא יש כאן העלמה כללית בנוגע לתפילין, דאין שום הבדל בין היודע על מציאות הבתים, ואינו יודע על מציאות הפרשיות, לבין היודע על מציאות הפרשיות ואינו יודע על מציאות הבתים, הגם זו תקרא ידיעה כללית?

מרגיש אני חובת התנצלות על שחזרתי כמה פעמים על התיבה "דעתי" בלשון יחיד, והסיבה לזה היא שמטעם חשש החלשת הענין, הנני מחזיק את דעתי זו בסוד, וכמה פעמים היתה לי הזדמנות בכתב ובעל פה להציע את דעתי לגדולי הוראה שבדורנו, ומנעתי את עצמי מזה מפני הנימוק הנ"ל. ומפני כך, מוכרח אני להשתמש בלשון יחיד, אף על פי שאין זה לפי טעמי.

נהנתי מאד מן הרמז לסוגיא דזבחים²⁷⁷ בנוגע לרבי דברים של המשתדלים בשעת השתדלות, ואכן יש בזה הלכתא דבתא בהנהגת זכוי הרבים.

בתודה פנימית, ובצפי' עמוקה להתברך,

יצחק בן חנה

277 ב.ב.

280 החילוק דחסרון כוונה: שמוכר בשו"ע סי' תפט סי"ב וסי"ד.

281 תודה מנין זבחים מז, א: פריש בקונטרס כגון מתעסק בסכינו להגביהו ולזורקו ... ונראה האי מתעסק

מיוחד, וכשאוחז ומניחו על ידו ועל ראשו מקיים בזה מצוה – ותו לא (אף שחסר כל ידיעה בנוגע לפרטי החפץ). ומה שמכריחני לומר כן, הוא (כמש"כ במכתבי הקודם) (א) דלא אשתמיט בכ"מ כו', (ב) מה שבתפלה יוצא כשמתפלל "לדעת זה התינוק"²⁶² ובקרן אף שאינו יודע שבתוכו "חלב ודם", ובאתרוג – אינו יודע שהוא דר באילנו כו' או שהוא הדר, ובמצה – שנעשה מחמשת המינין וכו'.

ובלבד שלא יהי' סבור – היינו מציאות ידיעה ברורה אצלו – במצה שהוא בשר וכו'.

בכבוד ובברכה.

להעיר מפס"ד מחודשים דרבנו הזקן²⁶³ בנדו"ה:

(א) בלכתחילה – מוסיף על כוונות תפלין שבשו"ע המחבר גם הכוונה שציוונו הקב"ה לכתוב ד' פרשיות (כו' ולהניח – ומזה גם משמע דס"ל דכאו"א שנצטוו להניח תפלין – נצטווה ג"כ לכתוב ד"פ תפלין).

(ב) בדיעבד – מיקל באכילת מצה דדוקא באם "הי' סבור לאכול בשר (ל' הרא"ה. לעיין ר"ן ס"פ ראוותו ב"ד²⁶⁴) ונזדמנה לו מצה ואכלה כסבור שזהו בשר לא יצא" (סתע"ה סכ"ט).

– לעיין פסחים ס, א ושם –

בטח נת' בעתו המכ' בענין שמע"צ²⁶⁵.

ז

ב"ה י"ג שבט תשכ"ח

הוד כבוד אדמו"ר מליובאוויטש שליט"א

אפריון נמטייה על הואילו להופיע בדברות שניות, והפעם אני קורא על עצמי כל העושה על דעת הראשונה הוא עושה²⁶⁶, והרי מכתבי זה נכתב אדעתא של ה"מסירת מודעה" שנתפרשה במכתבי הקודם. והנה על סדר דבריו של הוד כבודו שליט"א.

(א) זה לשון הוד כבודו שליט"א: "וביתר ביאור בשלחן ערוך רבנו הזקן: "אכלה כסבור שהוא בשר לא יצא". זאת אומרת, שיש כאן ידיעה מוטעת, וזהו המבטל, ולא חסרון בידיעה". עד כאן לשון הוד כבודו שליט"א. הנה לידידי פשיטא לי שזה הלשון שנקט בשלחן ערוך דכסבור שאכל בשר, הוא אך ורק מצד המילי-דעלמא, שקשה לצייר אדם שאוכל ואינו יודע שאוכל (בגמרא²⁶⁷ נמצא ציור כזה לענין מתעסק בשבת ע"ג דאוכל וכסבור שבלע רוק, ואף זה לא נאמר אלא לענין אכילת חלב, שיש חלב מהותך כפירוש רש"י²⁶⁸), אבל בדבר גוש בודאי שציור אדם שאינו יודע שהוא אוכל הוא קשה מאד). אבל לדינא, אין שום נדמד ספק דאוכל מצה, ואין לו שום ידיעה על אודות אכילתו, בודאי שלא יצא. והוא עוד גרוע ממי שיודע שהוא אוכל אלא שסוג המאכל נתחלק לו. וחסרון הידיעה הוא המבטל, ולא הידיעה במוטעת. ומלתא דא פשיטא לי טובא. ולפי שעה עולים הם בזכרוני דברי רבותינו מגדולי הפוסקים²⁶⁹, שהיה פשיטא להו שאם אחד מוצא בביתו חמץ בפסח,

²⁶² דקדשים היינו מתכוין לתתיבת סימנין ולא לשם זביחה.

²⁶³ לדעת זה התינוק: שו"ת רבי' ש"י קנז, בשם רבי שמשון מקינון. הובא בדרך מצותיו קיח, א.

²⁶⁴ דרבנו הזקן: בשו"ע שלו סי' כה ס"א: יכוין בהנחת התפלין שצונו הקב"ה לכתוב ד' פרשיות אלו ... ולהניח.

²⁶⁵ ונתבאר בשיחת יו"ד שבט תשכ"ח (יומיים אחרי כתיבת המכתב שלפנינו), שיחות קודש תשכ"ח ע' 382, ובלקו"ש חי"ו ע' 188 בשו"ה ג.

²⁶⁶ ר"ן: ד"ה (ז, ב) ד"ה גרסינן (בשם הרא"ה): כסבור לאכול בשר ואכל מצה.

²⁶⁷ מ"ב מ"ח תשכ"ח, שנדפס באגרות קודש חכ"ה אגרת ט"ש צה.

²⁶⁸ משנה כתובות פט, ב: על מנת כתובה הראשונה מחזירה.

²⁶⁹ בגמרא: שבת עג, א: כסבור רוק הוא ובלעו.

²⁶⁸ כפירוש רש"י: שם ד"ה ואביי: קסבר רוק הוא שהיה חלב נימוח ובלעו.

²⁶⁹ מגדולי הפוסקים: ראה תוס' פסחים כא, א ד"ה ואי: ואין זה מצוי כיון שאין ידוע היכן הוא. וראה שו"ת ר"י סי'

אינו נקרא שהוא עובר עבירה בשוגג, אלא שהוא מתעסק, מפני שחסרה לו כל עיקר הידיעה על אודות מציאות החמץ, כמבואר כל זה בהדיא בתשובת רע"א סימן ח', שגם הוא וגם החות דעת, תפסו זה כמושכל ראשון. אלא שבמהלך הענין שהם דנין עליו נחלקו זה על זה. אבל שחסרון הידיעה על מציאות החמץ עושה אותו למתעסק, הוא יסוד מוסד. וכן הוא גם בתוס' שבת י"א²⁹⁰ שאם החייט אינו יודע שהמחט הוא בבגדו אין זה שוגג אלא מתעסק. והלא דין המתעסק באיסורים ובמצוות דין אחד הוא, שכל שאם היה זדון כרת היה פטור מחטאת משום שאין כאן שוגג אלא מתעסק, אם אירע דבר כזה במצוות לא יצא ידי חובתו. ושוב בטנג לדידן, הרי הוא פשוט שאם היה ציור שחייב כרת על הנחת תפלין, והוא מניח בתים מבלי ידיעה על הפרשיות, בודאי שלא היה חייב חטאת, דאין זה שוגג אלא מתעסק, וממילא בכה"ג במצוה אין כאן מעשה מצוה כל עיקר, ולא יצא כמו שנפסק בש"ע.

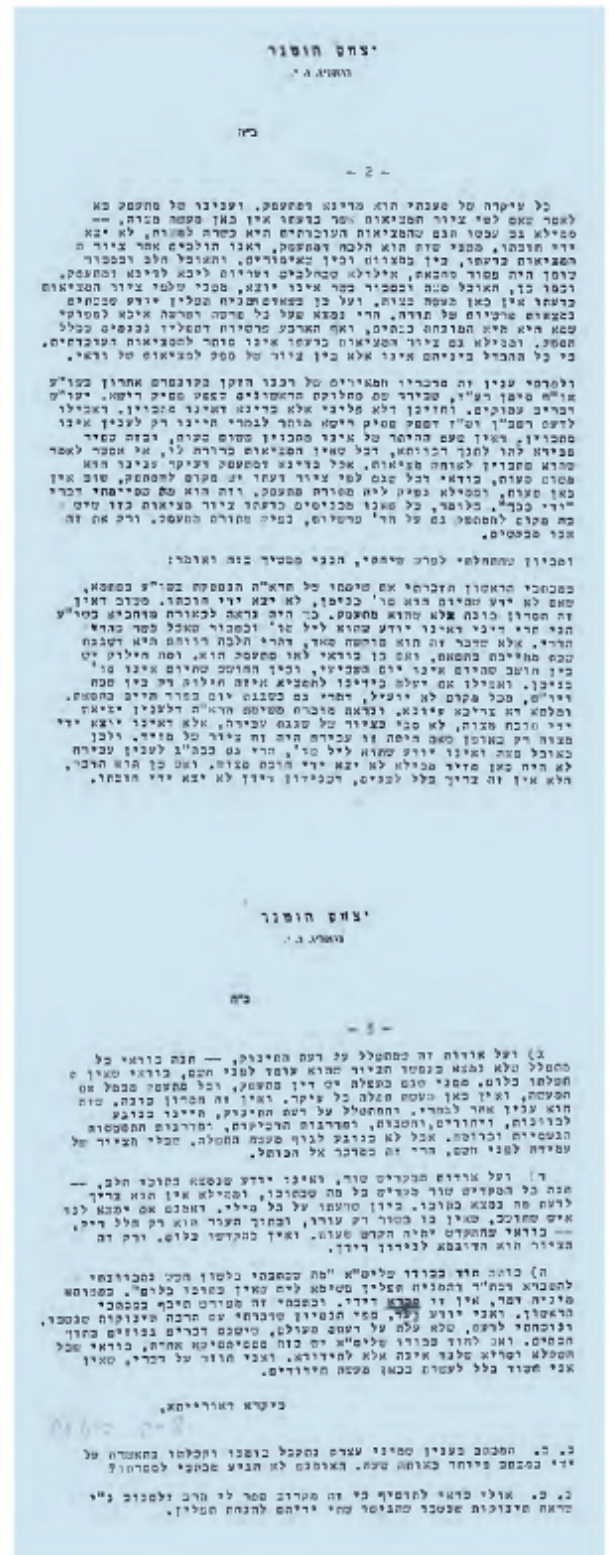
(ב) בנוגע לאות ב' ו' במכתבו של הוד כבודו שליט"א, הנה במכתבי הראשון שבו באו דברי בצמצום גדול כתבתי שצריך להודיעו שבפנים הבתים מונחים פרשיות של תורה, ועל זה סיימתי **ודי בכך**. וכל הרואה ישפט מישורים, כי הסיום הזה של "ודי בכך" בא להוציא מידי כל הטענות הללו של הודעת תוכן הפרשיות וגו'. והנני בזה לפרש שיחת.

כל עיקרה של טענתי הוא מדינת דמתעסק. וענינו של מתעסק בא לאמר שאם לפי ציור המציאות אשר בדעתו אין כאן מעשה מצוה, ממילא גם עכשו הגם שהמציאות העובדתית היא כשרה למצוה, לא יצא ידי חובתו, מפני שזה הוא הלכה דמתעסק, דאנו הולכים אחר ציור המציאות בדעתו, בין במצוות ובין באיסורים, והאוכל חלב וכסבור שומן היה פטור מחטאת, אילולא שבחלבים ועריות ליכא לדינא דמתעסק²⁹¹. וכמו כן, האוכל מצה וכסבור בשר אינו יוצא, מפני שלפי ציור המציאות בדעתו אין כאן מעשה מצוה. ועל כן כשאדם המניח תפלין יודע שבבתים נמצאות פרשיות של תורה, הרי נמצא שעל כל פרשה ופרשה איכא לספוקי שמא היא היא המונחת בבתים, ואף הארבע פרשיות דתפלין נכנסים בכלל הספק, וממילא גם ציור המציאות בדעתו אינו סותר להמציאות העובדתית, כי כל ההבדל ביניהם אינו אלא בין ציור של ספק למציאות של ודא.

ולמדתי ענין זה מדברים המאירים של רבנו הזקן בקונטרס אחרון בשו"ע או"ח סימן רע"ז, שבירר שם מחלוקת הראשונים בספק פסיק רישא, יעו"ש דברים עמוקים. וחזינן דלא פליגי אלא בדינא דאינו מתכוין, דאפילו לדעת רמב"ן וט"ז דספק פסיק רישא מותר לגמרי היינו רק לענין אינו מתכוין, דאין טעם ההיתר של אינו מתכוין משום טעות, ובה שפיר סבירא להו להנך רבוותא, דכל שאין המציאות ברורה לו, אי אפשר לאמר שהוא מתכוין לאותה מציאות, אבל בדינא דמתעסק דעיקר ענינו הוא משום טעות, בודאי דכל שגם לפי ציור דעתו יש מקום להסתפק, שוב אין כאן טעות, וממילא נפיק ליה מתורת מתעסק. וזה הוא מה שסיימתי דברי "ודי בכך", כלומר, כל שאנו מכניסים בדעתו ציור מציאות כזו שיש בה מקום להסתפק גם על הד' פרשיות, נפיק מתורת מתעסק, ורק את זה אנו מבקשים.

ומכיון שהתחלתי לפרש שיחתי, הנני ממשיך בזה ואומר:

במכתבי הראשון הזכרתי את שיטתו של הרא"ה הנפסק בשו"ע בסתמא, שאם לא ידע שהיום הוא ט"ו בניסן, לא יצא ידי חובתו, משום דאין זה חסרון כונה אלא שהוא מתעסק, כך היה נראה לכאורה מדהביא בשו"ע הני תרי דיני דאינו יודע שהוא ליל ט"ו וכסבור שאכל בשר בהדי הדדי. אלא שדבר זה הוא מוקשה

תלג קו"א ס"ק ג, דלא קו"ל הכי.

290 ע"א ד"ה שטא דאפילו יצא ליכא איסור דאורייתא, כדאיתא בפ"ב ד"ב (דף כו:) הכיר בה ושכחה, לענין שבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה. הובא בשו"ע סי' רנב סי"א.

291 כריתות יט, ב. וכן לענין קיום מצוה, כמבואר בשו"ע סי' תעה סכ"ח.

מאד, דהרי הלכה רווחת היא דשגגת שבת מחייבת בחטאת²⁹², ואם כן בודאי לאו מתעסק הוא, ומה חילוק יש בין חושב שהיום אינו יום השביעי, ובין החושב שהיום אינו ט"ו בניסן. ואפילו אם יעלה בידיו להמציא איזה חילוק דק בין שבת ויו"ט, מכל מקום לא יועיל, דהרי גם בשגגת יום כפור חייב בחטאת, ומלתא דא צריכא עיונא. ונראה מוכרח משיטת הרא"ה דלענין ידיעת ידי חובת מצוה, לא סגי בציור של שגגת עבירה, אלא דאינו יוצא ידי מצוה רק באופן שאם היתה זו עבירה היה זה ציור של מזיד. ולכן באוכל מצוה ואינו יודע שהוא ליל ט"ו, הרי גם בכה"ג לענין עבירה לא היה כאן מזיד ממילא לא יצא ידי חובת מצוה. ואם כן הוא הדבר, הלא אין זה צריך כלל לפנים, דבנידון דידן לא יצא ידי חובתו.

ג) ועל אודות זה שמתפלל על דעת התינוק, - הנה בודאי כל מתפלל שלא נמצא בנפשו הציור שהוא עומד לפני השם, בודאי שאין תפלתו כלום. מפני שגם בתפלה יש דין מתעסק, וכל מתעסק מבטל את המעשה, ואין כאן מעשה תפלה כל עיקר. ואין זה חסרון כונה, שזה הוא ענין אחר לגמרי. והמתפלל על דעת התינוק, היינו בנוגע לכוונות, ויחודים, והשגות, ומדרגות הדבקות, ומדרגות התפשטות הגשמיות וכדומה, אבל לא בנוגע לגוף מעשה התפלה, שבלי הציור של עמידה לפני השם, הרי זה כמדבר אל הכותל.

ד) ועל אודות המקדיש שור, ואינו יודע שנמצא בתוכו חלב, הנה כל המקדיש שור מקדיש כל מה שבתוכו, וממילא אין הוא צריך לדעת מה נמצא בתוכו. כיון שדעתו על כל מילי ואמנם אם ימצא לנו איש שחושב, שאין בו בשור רק עור, ובתוך העור הוא רק חלב ריק, - בודאי שההקדש יהיה הקדש טעות, ואין בהקדשו כלום, ורק זה הציור הוא הדוגמא לנידון דידן.

ה) כותב הוד כבודו שליט"א "מה שכתבתי בלשון חשש נתכוונתי להסביר דכת"ר דהמניח תפלין פשיטא ליה שאין בתוכו כלום. במטותא מיניה דמר, אין זו סברא דידי, וכתבתי זה מפורש תיכף במכתבי הראשון, ואני יודע נעז, מפי הנסיון שדברתי עם הרבה תינוקות שנשכחו, ומכחתי לדעת, שלא עלה על דעתם מעולם, שישנם דברים גמזים בתוך הבתים. ואם להוד כבודו שליט"א יש בזה סטטיסטיקא אחרת, בודאי שכל השקלא וטריא שלנו אינה אלא לחידודא. ואני חוזר על דברי, שאין אני חשוד כלל לעשות בכאן מעשה חידודים.

ביקרא דאורייתא,

יצחק הוטנר

נ.ב. המכתב בענין שמיני עצרת²⁹³ נתקבל בזמנו וקבלתו נתאשרה על ידי במכתב מיוחד באותה שעה. האומנם לא הגיע מכתבי למטרתו?

נ.ב. אולי כדאי להוסיף כי זה מקרוב ספר לי הרב זלמנוב נ"י שראה תינוקות שנשכחו שהגישו שתי ידיהם להנחת תפלין.

כט. ברכות ליום ההולדת השבעים של הרבי

לפינו דוגמאות של ברכות שניתנו לרבי לקראת י"א ניסן תשל"ב, מתוך "ספר הברכות לשנת השבעים".

בכרך זה נרשמו ברכות לרבי, על ידי גדולי הרבנים בארה"ק, שרים, חברי כנסת ואישי צבור. מתוכם נבחרו מספר ברכות שנכתבו על ידי אישים המפורסמים יותר:

מר שניאור זלמן שז"ר.

הרב עובדי' יוסף.

שר החוץ אבא אבן.

הרב שלמה גורן.

המשורר אברהם שלונסקי.

רמטכ"ל דוד אלעזר.

שר הדתות זרח ורהפטיג.

השר שמעון פרס.

292 משנה שבת סז, ב. גמרא שם ע, ב.

293 מ"ב מ"ח תשכ"ח, שנדפס באגרות קודש חכ"ה אגרת ט"שצד.